

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

I.

Բոլոր զօրաճակատներում կռիւլը ընթանում է առաջ-
ուսայ պէս կատաղի և աւելի մեծ տարածութեան վրայ:
Փրանս-գերմանական զօրաճակատում, ինչպէս յիշում է
ընթերցողը, դեռ երկու ամիս առաջ զէպքերը չափազանց
բարեյաջող էին Ֆրանսիացիների համար, Ֆրանսիական
ճկուն, արագաշարժ և կորովի զօրքը, ընդհանուր համա-
կրանք և սէր վայելող հրամանատարի ղեկավարութեամբ
վերջին ամսում ցոյց տուեց իւր պատրաստուած լինելը
և նահանջի ու յառաջխաղացման մէջ հաւասարապէս
յաջողութիւն ունեցաւ: Օգոստոսի 19-ի վճռական ճակա-
տամարտից յետոյ Գերմանիան փոխեց իւր ծրագիրը և
համոզուելով, որ այնքան էլ դիւրին չէ փարիզը զրաւելը,
յետ դառաւ, և իւր այդ նահանջի տպաւորութիւնը մեղ-
մելու համար յայտարարեց, թէ այդ նահանջը ունի ռազ-
մագիտական նպատակ: Իւր զօրքերը ֆրանսիայից նա մեծ
արագութեամբ արևելեան ռազմադաշտը տեղափոխեց և
Ռուսական-Լեհաստանում երես առ երես կանգնեց Ռուս
ահաւոր բանակի հանդէպ: Շաբաթներ շարունակուեցին
երկուստէք պատրաստութիւնները, բարդ ռազմագիտական
գործողութիւնների և ծրագրների գործադրման համար
Ռուս զօրքը կենդրոնացաւ Վիսլա գետի ամբողջ ընթաց-
քով, իւր կենդրոնը ունենալով Վարշաւան, Գերմանական
26 զօրաբանակները, միացած աւստրիական մի քանի բա-
նակների հետ, թուով մէկ և կէս միլիօն զօրք, բռնել էին
Վարշաւա-իվանգորոգ գիծը և մտադիր էին Կօզէնիցի մօտ
անցնել Վիսլայի աջ ափը և արշաւել Վարշաւայի վրայ
հարաւից և արևելքից: Բայց այդ նրանց չը յաջողուեց:
Սեպտեմբերի վերջին սկիզբ առաջ երկու կողմերի հսկայա-

կան ճակատամարտը, որ Թերեւս իւր նմանը չէ ունեցել անցեալում: մի ամբողջ շաբաթ անընդհատ տեւացող այս կռուումն եզանակի աննպաստ պայմաններէ մէջ, յորդ անձրեւի տակ և ցեխի մէջ բազմահազար զօրքը, հոկտեմբերի 8-ին այնպիսի վճռական և վերջնական հարուած հասցրեց գերմանական զրոհին, որի ազդեցութեան տակ գերման զօրքը անկարգ կերպով նահանջել է և Թոլել է Վիսլայի ձախ ափում իւր զրաւած ամբողթիւնները: Գերմանական այս պարտութիւնը համոզեց Վիլհելմ II-ին, որ նա նպալէօն չէ:

Ռուս-գերմանական զօրաճակատում հոկտեմբերի 8-ի այս մեծ յաղթութիւնից յետոյ ռուսները արագօրէն արտաքսում են գերմանացիներին երկրից:

II.

Ռուս-աւստրիական զօրաճակատում վերջին ամսում աչքի ընկնող նորութիւն չէ նկատուել, ռուս արի զօրքերը Պերեմիշլ նշանաւոր բերդաքաղաքը պաշարելով անցել են գէպի հունդարիա կարպատեան լեռներում կռուի եւ բռնուել աւստրիական զօրքի հետ, մանր ընդհարումներ են եղել և Սան գետի և Տարնով քաղաքի շրջաններում: Պերեմիշլի անկումով, որի պաշարումով զբաղուած է ռուսական մի քանի զօրաբանակ, այդ զօրքերը հնարաւորութիւն կունենան գէպի առաջ շարժուելու և Վիլնայիցիներին անհանգստացնելու, չնայած որ Աւստրիայի մայրաքաղաքում վաղուց են անհանգստանում: Նոր տիրած երկրներում, Գալիցիայում իւր Լվով նշանաւոր քաղաքով, արդէն հաստատուել է ռուսական կառավարութիւն, զենեքալ-նահանգապետ է նշանակուած նշանաւոր կոմս Բօբրինսկին, որ ամենայն եռանդով նոր գրաւած վայրերում ռուսական տիրապետութիւնն է հաստատում:

Աւստրո-Հունգարիայի դէմ պատերազմող Սերբիան և Զերնօգորիան շարունակում են հերոսաբար կռուել իրենց արդար գործի համար. նրանց միացեալ բանակը սկզբում մօտ էր Սարաևօն պաշարելու, մինչև օրս էլ նրանք խի-

զախօրէն յարձակումներ են դործում թշնամու վրայ առանց զգալի կորուստներ տալու: Սերբիայի և Չերնօգորիայի այդ քայլերը կազմակերպուած պարտիզանական յարձակումների ընդթէ կրում և ունի այն նշանակութիւնը, որ Աւստրօ-Հունգարիան նրանց դէմ հանել է մեծ թաւով զօրք: որի պատճառով և բաւականաչափ զիմադրութիւն չէ կարող ցոյց տալ Ռուսների արշաւանքին:

Թիւրքիայի դերը արդէն որոշ է: Կերմանացիք համաձայն կանխակալ կարծիքների, կարողացան Թիւրքիային օգտագործել իրենց նպատակների համար: և այսօր Թիւրքիան պատերազմի փողն է հնչեցնում: Հոկտեմբերի 16-ին Սե ծովում լողացող մի քանի Թիւրքական զրահանակներ մօտենում են Նովորոսիյսկի, Թէօդօսիա և Կերչ նաւահանգիստներին և սկսում են ումքակոծել: Թէոդոսիայում այս նաւային ցոյցը վերջ դրեց Թիւրքիայի տատանումներին: նա ինքը նետուեց պատերազմի դաշտ: Դարդանելի նեղուցը մինչև այսօր էլ փակ է: միայն մի երկու անգամ նախ քան Սե ծովեան ցոյցը բացուել է՝ մարդատար շոգենակերին թողնելու համար: Թէև ասում էին, թէ վերջին ամսում Թիւրքիայում ծայր է առնում հակագերմանական շարժումը, որ Ադրիանօպօլսում զօրքը վրդովուել է և սոսկալի ծեծի է ենթարկել գերմանացի սպաներին տեղի է ունեցել արիւնահեղ ընդհարում և Կ. Պօլսից Լինվեր փաշան աճապարել է այնտեղ հանդուսացնելու զօրքին,—բայց այդ բոլոր տեղեկութիւնները միայն աչքակապութիւն էր: Թիւրքիան կատարեց Կերմանիայի կամքը և պատերազմի բռնուեց Ռուսաստանի հետ:

III.

Տխրութեամբ արձանագրելու ենք և դժբաղդ Բելգիայի հիմնայատակ կործանումը: Բելգիական հազիւ 100,000-անոց բանակը հերոսական ճիգեր թափեց պաշտպանելու հայրենի երկիրը գերմանական զրոհից: բայց նա շատ էր անզօր: Անգլիական օգնութիւնը ուշ եկաւ և ուժեղ զիմադրութիւն ցոյց չտուեց: Ինչպէս գիտէ ընթերցողը Բելգիայի

մայրաքաղաքը Բրիւսէլը դեռ պատերազմի առաջին շաբաթում ընկաւ գերմանացիների ձեռքը։ Բելգիական կառավարութիւնը տեղափոխուեց Անտվէրպէն, բայց ընկաւ և այդ նշանաւոր բերդաքաղաքը, որի պաշարումը մօտ մի ամիս տեւեց։ Անտվէրպէնի պաշարումից ազատուած գերման զօրքը արագօրէն արշաւեց դէպի արեւմուտք, զրաւեց համարեա ամբողջ Բելգիան, վերցրեց Գենտ, Բրիւզէ և Օստէնդէ քաղաքները, չնայած որ վերջինը մի քանի օրուայ մէջ մի քանի անգամ անցաւ պատերազմող կողմերից ձեռքէ ձեռք։ Օստէնդէն ռազմադիտական շատ կարեւոր նշանակութիւն ունի։ Վերցնելով այդ քաղաքը—գերմանացիք յենարան են ունենում Անգլիայի վրայ յարձակուելու։ Անգլիան կարծես նախազգուշ է գերմանիայի մտադրութիւնը և իւր կողմից պատրաստութիւններ է տեսնում՝ Մեծ Բրիտանիան և Լոնդօնը մասնաւորապէս պաշտպանելու գերմանական ցեպպելիներից և թնդանօթներէից։

Վ. Տէր-Ռուբինեան

1914, 18 հոկտ. ս. էջմիածին

Ի գիտութիւն ընթերցողների

Պարբերական թերթերում տպուեց, որ Վեհափառ Կաթողիկոսը թոյլ էլտուել փոխադրել յայտնի բարեգործ հանգուցեալ Ենօք Բուդաղեանի աճիւնը Բագուի գերեզմանատանից նորակառոյց Ս. Թադէոսի և Բարդուղիմէոսի եկեղեցին։ Պարտ ենք համարում հաղորդել ի գիտութիւն ամէնքի, որ այդ թոյլտուութիւնը Վեհափառի կողմից եղել է ի հետեւումն Շամախու թեմի առաջնորդ Տ. Կարապետ եպիսկոպոսի և ծխական քահանայի յայտարարութեան, որով յայտնում են՝ թէ Բագուի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու 1900 թ. չափաբերական մատենում, յօդ. արականաց 121, արձանագրուած է. Ենօք Բուդաղեանի թաղման մասին «Փամանակաւորապէս ամփոփեցաւ հասարակաց գերեզմանատան, առանց թաղման պատշաճաւոր կարգը կատարելու»։

